

Păpușarii orădeni, după un sfert de veac

După ce, vreme de aproape doi ani, din timpurie primăvară a lui '74 și pînă prin întîrziata toamnă a anului trecut, a fost mereu martor la „nunțile de argint” ale confrăților săi, i-a venit rîndul și Teatrului de păpuși din Oradea să-și serbeze aniversarea: pătrarul de veac al existenței.

Festivitățile au durat o săptămîină (14—20 decembrie 1975). Ele au polarizat aproape tot interesul locuitorilor mici și mari ai orașului. Capitala Bihorului se pregătea, febril, să întîmpine cu strălucite realizări, în toate domeniile de activitate, noul an. Convocîndu-și prietenii la adunarea festivă, artiștii păpușari din Oradea au oferit, la rîndul lor, oaspeților, reprezentanților forurilor de conducere, un strălucit și semnificativ bilanț. În cele 9125 zile de existență, 10.108 spectacole, 2.170.000 spectatori; 186 de premiere; 6.000 de deplasări. O enormă și impresionantă investiție de muncă și talent, de efort și pasională dăruire. Concreta poezie a cifrelor a stîrnit în mod spontan prețuirea și dragostea.

★

N-a trecut mult, preț de o pauză (în care s-a ciocnit un tradițional pahar cu vin), și iată, parcă, drept răsplată pentru cuvintele de îmbărbătare și de apreciere, pentru bunele urări, trupa orădeană dăruiește două mici spectacole ad-hoc: *Poveste din Carpați* de Ana Ioniță și pantomima *Don Quijote* după Cervantes. Două montări de factură și stiluri diferite, reprezentative, însă, pentru calitățile creatorilor, edificatoare pentru fantezia și bunul-gust, pentru eleganța ce caracterizează colectivul orădean. Ca și „Tăndărică”, ea și alte colective fruntașe de păpușari, el își poate revendica o anumită personalitate și nobilul titlu de *echipă*.

★

Mai tinerilor și foarte tinerilor artiști mînuitori li s-au alăturat, cu ocazia reluării lui *Don Quijote* (spectacolul a avut premiera cu 10—15 ani în urmă), veteranii și membrii fondatori: Magda Thalmeiner, Ianos Nagy, Clara Gîtea, Iuliana Stankovics, Katalin Nyerges, Izabela Dombora. Momentul ieșirii lor la rampă a fost pe drept emoționant.

Momente de emoție curată, de caldă comunicare între scenă și sală, au fost prilejuate, dealtfel, de toate manifestările închinete sărbătoririi. Cele două secții (română și maghiară) au oferit în zilele acestei săptămîni

festive o multitudine de acțiuni: un concurs cu premii — *Eroi din dramaturgia românească* — o expoziție de desene realizate de copii, o expoziție de păpuși și II spectacole. O zi și jumătate s-a consacrat confruntării artistice cu spectacolele prezentate de cele două colective de păpușari din Tg. Mureș și din Alba Iulia. De trei și chiar de patru ori pe zi, copiii orașului, din cele 68 de grădinițe, din nenumăratele școli și licee, constituiți în mari delegații, împreună cu educatorii și profesorii lor, au venit bucuroși să onoreze toate aceste manifestări. Și lor, dar și adulților, localnici sau străini de oraș, specialiști și simpatizanți, reprezentanții altor teatre de păpuși, orădenii le-au înlesnit un mic festival al genului, o demonstrație concludentă despre forța teatrului, preocupările, tendințele, aspirațiile colectivului, modalitățile lui stilistice.

★

Una din trăsăturile distinctive ale activității păpușarilor orădeni o constituie repertoriul de calitate, orientat, cu precădere, spre piese cu mesaj patriotic. În darea de seamă, citită la adunarea festivă, se afirma ca un principiu călăuzitor al activității: „conectarea sarcinilor noastre cu sarcinile țării”, „familiarizarea micilor spectatori cu problematica acestui pămînt și acestui popor”. Accentul pus pe educația patriotică a micului spectator a determinat profilarea repertoriului aproape în exclusivitate pe lucrări specifice din repertoriul național, pe scrieri românești cu un profund rol formativ. Alături de balade și legende, de basme și povestiri cu vibrație poetică și patriotică, menite a insufla eroismul, dragostea de țară, idei și sentimente înalte, în stare să educe voința, curajul, spiritul de solidaritate, în repertoriul ambelor secții figurează și un mare număr de piese de actualitate, chemate să capteze atenția copiilor, pe problematica zilelor noastre. Au fost alese: *Călina-Făt Frumos* de Agripina Foreanu Hăulică și Lidia Ionescu, *Otlul și Mureșul* de Alexandru Mitru (secția română), *Voinicul Buboș* de Tamasi Aron și *Traista fermecată*, prelucrare de Sütő Andras după Creangă (secția maghiară). Dintre spectacolele cu texte contemporane, am văzut: *Cine va păzi clopoțeii* de Viorica Huber, *Mingică-băiețică*. *De ce a furat smeul mînea*, adaptare de Nina Cassian și Octav Panou Iași după Jan Malik, *Ursulețul Rim Cim Cim*, prelucrare de Stanca Ponta după Jan Wilkowski (secția română), *Aventurile*

Roboteului Robi după Tibor Balint de Domokos Eszter și recitalul *Domnul Poveste povestește* de Nela Strocescu după Jiri Streda (secția maghiară).

Pe lângă multe calități certe, unele dintre lucrările prezentate în cadrul sărbătorește vădeau și multe neajunsuri, stângăcii și insuficiențe pe planul expresivității artistice, supărătoare prin înclinări didactice și formule schematice. Meritul creatorilor orădeni l-a constituit îmbogățirea acestor firave texte, pe planul spectacolului, prin realizarea unor păpuși sugestive, pline de dramatism sau de haz. Inspirată puneri în scenă, investiții substanțiale de inventivitate au fost de natură să înlăture o bună parte din slăbiciunile textelor sau, în orice caz, să le estompeze.

Multe din spectacolele mai sus pomenite au fost recenzate în paginile revistei noastre. De fiecare dată, pe lângă valorile impuse de una sau alta dintre personalitățile regizorale sau scenografice ale teatrului, pe lângă omogenitatea colectivului, se sublinia una dintre virtuțile principale ale artei păpușărești, pe

care orădezii o afirmă cu conveniență: *răminerea în cadrul limitelor specificității genului*. Fericita și justă înțelegere a acestei specificități (în care păpușa rămâne elementul unic de exprimare în gama diversă de inspirație regizoral-scenografică), subordonarea mijloacelor de exprimare ale interpretării păpușărești și umane ideii textului și valorificării lui în imagini edificatoare, stilizate cu gingășie și rafinament, explică numeroasele succese de care păpușarii orădeni s-au bucurat, în țară și peste hotare, distincțiile obținute la diverse festivaluri.

Această evoluție pe calea teatrului tradițional păpușăreș, fără pretenții de inovații epatante și fără împrumutarea unor formule proprii altor genuri, dublată de efortul transplantării organice a mijloacelor moderne pe scheme tradiționale, oferă, pe mai departe, și garanția unei dezvoltări armonioase a teatrului. Sprijinită și pe alte coordonate: pe valorificarea fructuoasă în spectacole, la ambele secții, a folclorului național, pe colaborarea creatoare dintre regizori și scenografi (pe baza unor afinități de concepție, de temperament, de aspirații artistice), perspectiva acestei armonioase dezvoltări a colectivului de păpușarii

În penultimă zi a săptămânii festive orădene, Teatrul de păpuși din Alba Iulia a prezentat, în două matinee, Casa noastră, un spectacol muzical pentru școlari și preșcolari, pe un text scris de actorul minuiitor Aurel Crăciun. La o analiză literar-artistică severă, textul nu rezistă. Este, mai degrabă, un firav pretext pentru înjghebarea unui joc scenic străbătut de un mic îndemn moral. Copiii sînt chemați să-și inventeze singuri jocuri utile, să conceapă planuri îndrăznețe, să muncească pentru a da viață acestor planuri și apoi să lupte împotriva răufăcătorilor pentru a-și apăra realizările.

Ideea e generoasă: ea n-a fost însă exploatată cu prea multă fantezie și nici n-a fost îmbrăcată într-o haină prea atractivă. Acțiunea se urmărește anevoie, fiind încărcată (și, paradoxal, mult diluată) cu elemente gratuite, cu fapte lipsite de semnificație și de sens pilduitor.

Agrementată, însă, cu dansuri și cîntece (cîteva antrenante și vioaie melodii de muzică ușoară, semnate de

Alba Iulia Casa noastră

Nicolae Ionescu și George David), bucurîndu-se de scenografia și păpușele foarte frumoase și colorate ale lui Eustațiu Gregorian, montarea păpușarilor de la Alba Iulia a reușit să capteze atenția copiilor și să-i amuze. Ideea transformării interpreților-minuiitori în păpuși uriașe, cu expresive capete-măști, nu e deloc originală. Ea a fost brevetată de același Eustațiu Gregorian, într-un spectacol al păpușarilor craioveni. Dar, chiar așa, „tocită” și „îmbătrînită”, această soluție s-a dovedit capabilă, la Alba Iulia, să confere acestui sărac suport literar neașteptate dimensiuni spectaculare, să înobileze reprezentarea, să-i dea farmec și strălucire.

Cumulind și funcția de regizor, Aurel Crăciun a reușit să invioreze și să dinamizeze parțial acțiunea, să creeze, mai ales în partea a doua a spectacolului, cîteva momente deosebit de agreabile, cu haz autentic. Ne referim la acel concurs „Cine știe ciștigă”, care a antrenat și copiii din sală, cerîndu-le să participe cu bătaii din palme, eu repetarea în cor a refrenelor muzicale. Toată partea I a spectacolului n-a beneficiat, însă, de soluții scenice la fel de ingenioase. Ea s-a consumat într-o lungă și apăsătoare monotonie, deși cei trei interpreți (Elena Hațegan, Livia Popovici și Nicolae Hațegan) s-au agitat mult și au făcut totul pentru ca reprezentarea să izbutască. Efortul lor merită a fi subliniat cu laude, pentru că toți trei și-au ascuns bine anii sub mască și au fost firești, au avut candoare și grație, convingîndu-ne de utilitatea unui atare exercițiu profesional, antrenament complex făcut sub privirile magnetizate ale micilor spectatori.

V. D.